

Dino Compagni krónikája.

Dino Compagni: Krónika 1280—1312 (Cronica di Dino Compagni delle cose occorrenti ne' tempi suoi). Olaszból fordította, korrajzzal és magyarázó jegyzetekkel ellátta: *Rácz Miklós*. Brassó, 1902. Kiadja a „Brassói Lapok” nyomdája. (*Középkori krónikások*. Szerkeszti *Dr. Gombos Ferencz* Albin. II. Dino Compagni.) 8° 200 oldal.

A „Középkori krónikások” nemrég megjelent II. kötete Dino Compagni krónikájának magyar fordítását tartalmazza *Rácz Miklós*-tól. Az a meleg fogadtatás, melyben az első kötet (Paulus Diaconus) részesült, mutatja, hogy a vállalat időszerű; a fordítandó krónikák kiválasztásánál azonban, — szerény véleményünk szerint — a fősúly a magyar történeti vonatkozásaikra volna helyezendő; egyelőre tehát csakis olyan krónikákat kellene a sorozatba felvenni, melyek akár Magyarország területének a honfoglalás korát megelőző történetével, akár a szorosabb értelemben vett magyar történelemmel valami összefüggésben, vonatkozásban állanak. (V. ö. Paulus Diaconust a longobardokról, Toursi Gergelyt a hunokról, Menandert és Theophylactus Simocattát az avarokról stb.) Ilyen szempontból Dino Compagni reánk teljesen közömbös, ámbár abszolút becsét egyetemes történeti szempontból kétségbe vonni nem lehet.

Dino Compagni (1260—1324) tulajdonképen Firenze történetírója volt, de a város történetének keretében kiterjeszkedik Italia történetének főbb eseményeire is. Ő az 1280-tól 1312-ig terjedő korról ír, arról a korról, melynek eseményeiből, benyomásaiból merítette ihletét Dante. „Dino krónikája történelmi ábrázolása Dante költői allegoriájának”, ugyanmilyra, hogy Dantét Dino nélkül sokszor meg sem lehet érteni; mindkettő fehér guelf, híve a pápaságnak és császárságnak. Dino mint történetíró már nem „középkori krónikás”, mint pl. kortársa Villani; nála az események elbeszélésénél a főszempont nem az időrendi egymásutániság, a chronologiai sorrend, hanem a tartalmi összefüggés; mai értelemben vett pragmatikus előadást azonban még ne keressünk nála; ő csak akkor hiteles, mikor közvetlen értesülés alapján, tehát mint szem-, vagy fültanú ír, de azonnal zavaros, mihelyt másodkézből merít.

Krónikája egyébiránt három könyvre oszlik. Az I. könyv 1280—1300-ig adja az előzményeket; a II. könyv 1300—1303-ig a guelf párt megoszlását, a fehérek bukását, a bonyodalmat foglalja magában, a III. könyv 1304—1312-ig a feketék párturalmát, s VII. Henrik megérkezésébe helyezett reményt tárgyalja.

A fordítás alapjául a Del Lungo Isidoro-féle szövegkiadás szolgált, a mit csak helyeselnünk lehet; magára a fordításra nézve azonban — bár általában véve sikerültnek tartjuk — van néhány észrevételünk. Így pl. a fordításban néhol hiányt vettünk észre;

mint I. 19., hol kimaradt a következő mondat: „Più volte lo mandarono Padovani a domandare“.

II. 1. „Divisi così i cittadini di Firenze“; a fordításban (87 l.) nincs meg a „di Firenze“.

II. 9. „Venne il detto messer Carlo nella città di Firenze domenica a di 4 di novembre 1301;“ a fordításból (95 l.) hiányzik a datum; a margin levő évszám csak tájékoztató.

II. 14. (Magyar ford. 101 l.) kimaradt „Lucchesi“.

II. 25. (ford. 115 l.) Több név hiányzik.

III. 10. Nincs meg a következő két mondat fordítása. „Molto fu bello a vederli con segno di pace stando schierati;“ és „A casa Carlettino de' Pazzi rimasono molti gentiluomini per ricogliere loro, e per danneggiare i loro nimici che scorrevano loro dietro, e più non li sequitarono“.

Hibás fordításokra is akadunk. Igy I. 17. (ford. 69 l.): „Giano e suo legnaggio si parti del paese;“ a fordításban: „Giano családja eltávozott a vidékről;“ kimaradt az „és“, a mi nem lényegtelen.

I. 25. „Alcuni dissono il messer Andrea n'avea avuti fiorini quattromila;“ a fordításban (83 l.): Azt mondják, hogy ez az Andrea új 5000 forintot kapott ezért“. Négyezer helyett!

III. 3. „La congiura di messer Corso pur parlando sopra mano“; ford. (129 l.): „Míg Corso úr összeesküvése kéz alatt suttogott“ stb. S ugyanez a kifejezés II. 14. (ford. 101 l.). Sopra mano = apertamente, azaz: nyíltan; kéz alatt: sotto mano.

II. 19. „E l' una linea era di lunghezza braccia venti in apparenza“; a hol a „braccia“-t öl-nek fordítja (107 l.), könyök, vagy rőf helyett.

II. 12. „Cappella di San Bernardo“ nem „Szent Barabás kápolnája“ (ford. 99 l.).

III. 17. „Ma con molto sospetto“; — sospetto nem óvatosságot (ford. 149 l.), hanem gyanakodást jelent.

III. 11. „Tra i religiosi“, inkább „szerzetesek közé“, mint papok közé“, (ford. 142 l.) Del Lungonál is (II. 303 l. jegyzet) tra i religiosi = ne' conventi.

II. 4. A szövegben előforduló „Sanesi“-t (sienaiak) bolognaiaknak fordítja (89 l.), a mi tartalmi szempontból helyes ugyan (V. ö. Del Lungonál II. 137 l., ki azt mondja, hogy a szöveg itt meg van rontva), de a fordítóknak ragaszkodnia kellett volna a szöveghez.

Többször említi a „gonfaloniere di giustizia“-t (pl. II. 5. 18), pedig jelentését magyarul is visszaadhatta volna, mint azt néha teszi is (pl. II. 15. 102 l.).

A tulajdonneveket helyenként hibásan adja; mint pl. I. 22. (ford. 79 l.) Ricovero de Cerchi-t ír Ricoverino, Naldo Gherardit Naldo Gherardini helyett.

II. 17. „Messer Giovan di Celona“ a fordításban (69 l.) „Giovanni de Chalons úr“; vagy tartotta volna meg a szövegben levő alakot, a mi jobb lett volna, vagy pedig egészen francziás alakot használt volna.

II. 5. „Girolamo di Salvi del Chiaro“ a fordításban (90 l.) „Girolamo del Salvi di Chiaro“.

II. 15. Orlanduccio Orlandi a fordításban (102 l.) Orlando Orlandi.

E néhány észrevétellel korántsem akarjuk a fordítás értékét kisebbíteni, mely lelkiismeretes munka eredménye, miként a Dino Compagni életét és korát tárgyaló bevezetése (7—43 l.) is azt mutatja, hogy a fordító szeretettel dolgozta ki feladatát. Az a kár, hogy a kötetben aránytalan sok sajtóhiba fordul elő; és mintha az első kötetnek csinosabb nyomdai kiállítása lett volna!

Dr. Lukinich Imre.

KÜLÖNFÉLÉK.

Közel száz esztendeje, hogy folyóiratunk hasonló nevű őse, *Döbrentei Gábor* „Erdélyi Muzéum“-a megindult, mint első tudományos folyóirat hazánkban.

Irodalomtörténeti érdekű az az előfizetési felhívás, melyet ennek érdekében a szerkesztő Erdély főuraihoz intézett s melyet az alábbiakban (az eredeti orthographiát megtartva) egykorú nyomtatásból közlünk.

Az Erdélyi Muzéum'

kiadása eránt való Plánum.

Ajánlva e' következő nagyméltóságú, nagyságos, személyeknek, a' kik hazájokat szeretik, és abban a' tudományok' elterjedését óhajtják.

Nagyméltóságú gróf *Losonczy Bánffy György*, Erdély főigazgatója, ő excell.

Nagyméltóságú *Mártonfi József* a' r. anyasz. egyház püspöke, ő excell.

Nagyméltóságú *Babb János*, az egyesült görög val ás püspöke, ő excell.

Nagyméltóságú gróf *Teleki Lajos* stáuum praesidens ő excell.

Nagyméltóságú gróf *Haller Gábor* főprovincialis comisarius.

Nagyméltóságú gróf *Kemény Sámuel* a' m. kir. tábla előlülője, ő excell.

Nagyméltóságú báró *Daniel Istvánné* szül. gróf *Mikes Anna*, ő excell.

Nagyméltóságú gróf *Eszterházy Jánosné*, szül. gróf *Bánffy Ágnes* ő excell.

Méltóságos gen. gróf *Bethlen Pálné*, szül. *Kemény Krisztina*.

Méltóságos gróf *Haller Zsigmondné*, szül. gróf *Toldalagi Krisztina*.

Méltóságos gróf *Haller Jánosné*, szül. gróf *Nemes Zsuzsánna* ő nagys.